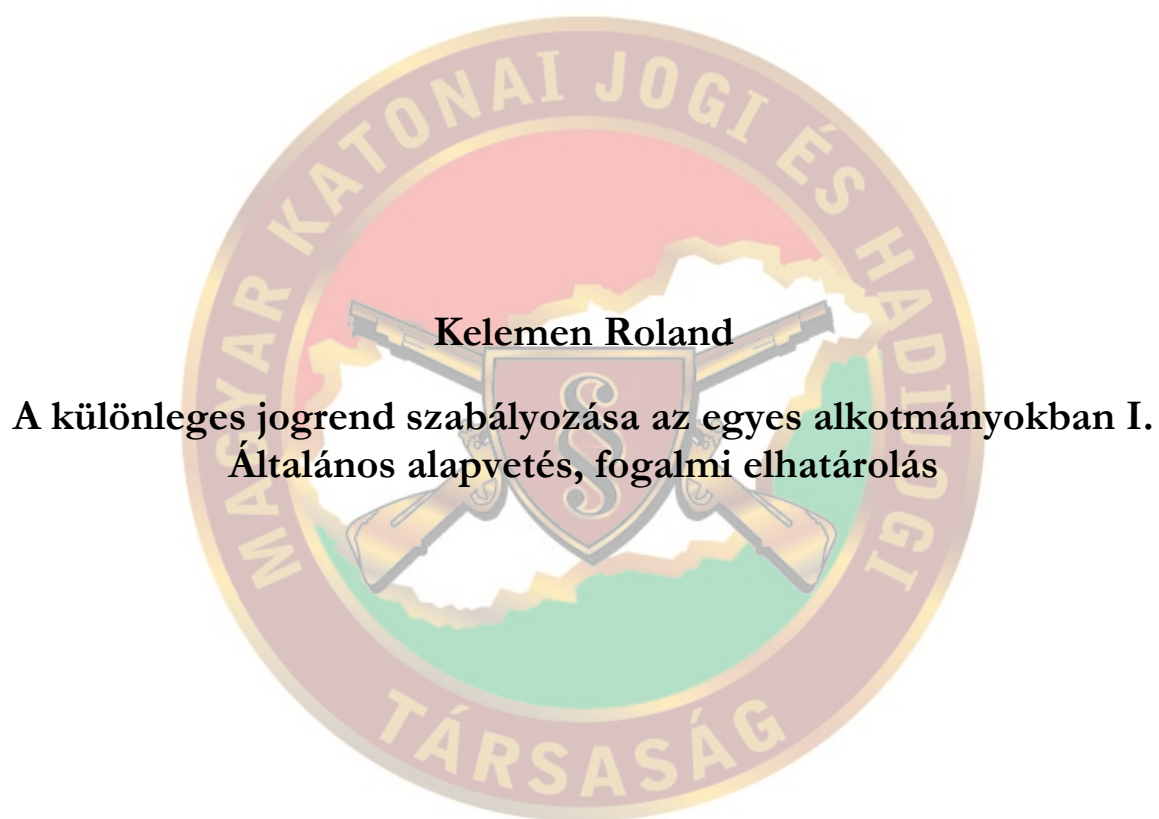

MKJHT
VÉLEMÉNYEK A KATONAI JOG VILÁGÁBÓL
2019/1.

Budapest
2019
Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság
ISSN 2416-1365

Az ezen tanulmánnyal, sőt sokkal inkább helyes a megfogalmazás, hogy elemzéssel útjára indított sorozat célja, hogy egy 2017 ősze óta folyó, a védelmi alkotmány megújításának lehetséges irányait, részterületeit vizsgáló csoportos kutatás¹ egy újabb állomásaként legalább alkotmányos alapvetések szintjén bemutassa, hogy

- az egyes államok alkotmányai miként szabályozzák a különleges jogrendet,
- milyen különleges jogrendi tényállásokat határoznak meg,
- milyen az elrendelés mechanizmusa,
- ki vagy mely intézmény a feljogosított a különleges hatalom gyakorlására,
- milyen fékeket építenek a rendszerbe.

A vizsgálódás alapját és terepét főként az Európai Unió egyes tagállamainak alkotmányai adják, későbbiekben mindenképpen kiegészítve az Európán kívüli, különösen az angolszász típusú különleges jogrendi szabályozási megoldások vizsgálatával.

Az első ilyen elemzés célja, hogy lerakja a fogalmi alapját a későbbi vizsgálódásoknak, így meghatározza legalább vázlatos módon, hogy a szerző mit tekint különleges jogrendnek, annak milyen típusait határolja el. Emellett pedig egy összegző ábra segítségével általános áttekintést kíván nyújtani, hogy a vizsgálat alá von EU tagállamok alkotmányaiban milyen típusú különleges jogrendi tényállásokat határoztak meg a jogalkotók.

¹ A kutatás eredményeiről eddig a következő publikációk adtak számot: Kelemen Roland: Az alaptörvény különleges jogrendi rendszerének egyes dogmatikai problémái – kitekintéssel a visegrádi államok alkotmányának kivételes hatalmi szabályaira. In. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2017/1-2. szám 37-68. o., Kelemen Roland: A Honvédelmi Tanács. Szerves fejlődés vagy elnevezésbeli hasonlóságok a magyar jogtörténetben? (Honvédelmi Bizottmány – Legfelső Honvédelmi Tanács – Honvédelmi Tanács szabályozása, jellege.) In. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2018/1. szám 63-94. o., Kelemen Roland: A derogáció értelmezése a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének tükrében. In. Közjogi Szemle, 2018/4. szám, 52-57. o.; Kelemen Roland: Az Alaptörvény szükségállapot szabályozásának kritikai áttekintése az egyes európai uniós tagállamok alkotmányainak figyelembevételével – Különös tekintettel a visegrádi államok alkotmányaira. In. Bartkó Róbert (szerk.): A terrorizmus elleni küzdelem aktuális kérdései a XXI. században, Győr, Gondolat Kiadó, 2019, 9-34. o.; Farkas Ádám: A jogállamon túl, a jogállam megmentéséért: Gondolatok a különleges jogrend természetéről, jelentőségéről és helyéről a modern jogállamban. In. Iustum Aequum Salutare 2017/4. szám 17-29. o., Farkas Ádám: Egy lehetséges séma Magyarország védelem-szabályozási és védelmi alkotmányos szemléletének megújításához. In. Vélemények a katonai jog világából 2018/3. szám 1-15. o., Farkas Ádám (szerk.): Védelmi alkotmányosság az új típusú biztonsági kihívások erőterében. Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2018.

A kutatás irányaihoz és törekvéseihez kapcsolódik még: Farkas Ádám: Gondolatok az állam fegyveres védelmének lehetséges intézmény-fejlesztési irányairól. In. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2017/1-2. szám 103-124. o., Farkas Ádám: Gondolatok az állam fegyveres védelmének lehetséges szabályozásfejlesztési irányairól. In. Honvédségi Szemle 2018/3. szám 20-32. o., Farkas Ádám (szerk.): A honvédelem jogának elméleti, történeti és kortárs kérdései. Budapest, Dialóg Campus, 2018.

1. FOGALMI ALAPVETÉSEK

A különleges jogrend lényegében azon időszakra vonatkozó sajátos jogi rezsim, amikor az állam által létrehozott rend (jogi-hatalmi, társadalmi, gazdasági) egészét vagy egy részét jelentős volumenű, rendkívüli hatás (természeti, ipari katasztrófa), illetve (külső vagy belső) támadás éri. Farkas Ádám ezt úgy ragadta meg, hogy a különleges jogrend lényegében egy alternatív jogi felépítmény ezen fenyegetések semlegesítése érdekében, amely keretében a polgári jogállamiság alapelvi szintű garanciáinak célhoz kötött, időleges és részleges felfüggesztése úgy valósul meg, hogy a kivételes helyzet kivételes kezelése mégis jogi keretek között maradjon.² Fontos e körben már előzetesen is kiemelni, hogy „a különleges jogrend nem valami teljesen önálló hatalomkoncentrátor jogintézmény, hanem egy rendkívüli súlyú és jelentős részintézménye az állam fegyveres védelmi rendszerének. Azt is mondhatnánk, hogy a különleges jogrend a fegyveres védelmi intézkedések skálájának végpontját jelenti, egyfajta közjogi ultima ratiót, amelyet csak akkor lehet okszerűen és alkotmányosan felhívni, ha a fegyveres védelem terén egyébként fennálló békeidejű eszközök igénybevétele vagy nem elégséges az adott biztonsági kihívással szemben, vagy már nem elégséges a válságkezelés során.”³

„Állami szükségállapoton – első és még ideiglenes fogalmi megközelítésben – olyan kivételes, szükség vagy válsághelyzetet értünk, amely a normális, azaz az alkotmányban és törvényekben meghatározott jogi eszköztárral nem kezelhető, vagy hatékonyan nem kezelhető.”⁴ Carl Schmitt szintén azt emeli ki a különleges jogrendi állapot vizsgálata során, hogy „sem a kivételes állapot fennállása, sem az ilyenkor bekövetkező események nem határozhatóak meg, illetve sorolhatóak fel egyértelműen és hiánytalanul. A hatáskör feltételei és tartalma ilyenkor egyaránt szükségszerűen korlátlanok.”⁵ Koja is kiemeli a fogalom jogirodalmi értékelése során, hogy általánosan elfogadott nézet, hogy a különleges jogrendi állapotot „olyan jelentős mértékben veszélyes helyzetnek tekintik, amelyek megoldása olyan intézkedések azonnali elrendelését és végrehajtását követeli meg, amelyek az alkotmányban (és törvényekben) normális esetre és a jogalkotás tartalmi meghatározottságaival a kívánt gyorsasággal nem lennének megtehetőek.”⁶

² Vö.: Farkas Ádám: A jogállamon túl, a jogállam megmentéséért. Gondolatok a különleges jogrend természetéről, jelentőségéről és helyéről a modern jogállamban, in. *Iustum Aequum Salutare* 2017/4. szám, 17-29. o.

³ Ua. 25-26. o.

⁴ Friedrich Koja: Állami szükségállapot és a szükségállapotra vonatkozó jog, in. Takács Péter (szerk.): *Államtan – Írások a XX. századi általános államtudomány köréből*, Budapest, Szent István társulat, 2003, 797. o.

⁵ Carl Schmitt: *Politikai teológia*, Budapest, Akaprint Nyomdaipari Kft., 1992, 2. o.

⁶ Koja: i. m. (2003) 800. o.

Ekkor az alkotmány által létrehozott keretek között a jog eltér a normál pályájáról és létrehoz egy ideiglenes új rendet, amelyben a jog és döntés viszonya a döntés primátusa felé mozdul, azzal a kötöttséggel, hogy továbbra is meg kell felelnie az alkotmányos kereteknek és az azáltal rögzített kritériumoknak. Ezáltal tehát rögzíthetjük, hogy a döntés irányába lazított jogrend funkciója nem más, mint hogy a végrehajtás részére, az államot veszélyeztető *hatás/támadás leküzdéséhez szükséges mértékig növelje az operativitást*. Ennek eszközeként Kója kiemeli, hogy kivételes hatalom idején a „minősített tényálláshoz jogkövetkezményként kivételes jogalkotási és végrehajtási hatásköröket kapcsolnak.” Ezeket ő három pontban foglalta össze:

- „a) a jogalkotási és végrehajtási hatáskörök egyik állami szervről a másikra való átszállása, továbbá más kivételes szervezeti szabályok;
- b) a jogalkotás és végrehajtás eljárásának megkönnyítése (esetleg a jogszabályi forma megváltoztatása);
- c) tartalmi változtatások, tehát jogosultság a normális esetre nem tervezett és nem engedélyezett tartalommal bíró jogi aktusok megtételére (pl. tartalmi kötöttségek alóli felmentés).”⁷

Emellett viszont az alkotmányos – és nem mellékesen a nemzetközi jogi – keretek szigorú előzetes meghatározása, azok megtartása és bennük rögzített mechanizmusok *jogállami garanciaként szolgálnak*. Feloldva azt a kialakult nézetet, hogy a háborúban – már valójában inkább különleges jogrend esetköreibe – hallgat a jog, hiszen a kialakult jogállami toposz nem engedheti semmilyen körülmények között, hogy az állam ne a jognak alávétetten működjön, a jogállami minimum standardokat betartva. Ebből adódóan a különleges jogrend is a fennálló alkotmányos keretek része, azonban a normál állapothoz képest, azt eltérő módon tölti meg.

Szintén fontos jellemzője/kritériuma a különleges jogi rezsimnek az *ideiglenesség*, ugyanis az államot ért hatás/támadás leküzdésére hozták létre annak érdekében, hogy a korábbi, normál rend állapotába visszatérjen az állam, társadalom, gazdaság működése.

A fenti alapvetéseken túl fontosnak tartom a *különleges jogrenden belül annak egyes tényállásainak elhatárolását* is. A különleges jogrend két fő tényállásra lehet bontani: a *rendkívüli állapotra és a szükségállapotra*.

⁷ Kója: i. m. (2003) 805. o.

A rendkívüli állapot szabályai más állam által veszélyeztetett szuverenitás esetében hívhatók fel. A jogi rezsím történelmi fejlődésének kezdetén kizárólag ezt tekintették különleges jogrendi állapotnak.

A mai nemzetközi jogi viszonyrendszer esetében (erőszak általános tilalma, az ENSZ Biztonsági Tanácsra ruházott hatáskörök, agresszió fogalma, fegyveres támadás fogalmi köre, kollektív biztonság) azt lehet mondani, hogy *rendkívüli állapot elrendelhető hadiállapot kinyilvánítása vagy háború közvetlen veszélye, illetve egyéb fegyveres konfliktus esetén.*

A szükségállapot tényállások összetettebb képet mutatnak, hiszen annak minden olyan belső anomáliát kezelnie kell, amely az államban létező rendet, jogrendet belülről támadja, veszélyezteti.

Belső kivételesség három esetben konstituálható: 1) ún. veszélyhelyzet (természeti; ipari); 2) az állam rendjét súlyosan támadó cselekmények (pl. terrortámadás; kibertámadások; vagyonbiztonság tömeges veszélyeztetése); és 3) az állam alkotmányos rendjét támadó cselekmények (minden, ami a fennálló alkotmányos jogi rezsím megdöntésére irányul). Ezeket nevezzük együttesen szükségállapotnak.

A szükségállapot e három esetben akkor rendelhető el, ha az állami intézményrendszer működésének rendes menetét korlátozza a támadás és ezáltal potenciálisan magában hordozza az emberi élet kioltásának lehetőségét. Tehát többek között a szociális hálót, a politikai intézményeket, a közösségi közlekedést, a gazdasági szervezet működését stb. oly mértékben érinti, hogy az állam és a társadalom az általános, megkérgesedett működéséhez minimum szinten szükséges funkciókat sem tudja ellátni (vagy ennek potenciális veszélye áll fenn).

Az ún. veszélyhelyzet rendkívül objektíven és politikai körülményektől függetlenül megítélhető, hiszen ide minden olyan természeti és ipari katasztrófa beletartozik, amely nagyszámú emberi életet oltott ki vagy veszélyeztet. Emellett pedig az állami infrastruktúrában jelentős kárt okoz, vagy azzal fenyeget, illetve a társadalom tagjainak vagyoni biztonságát tömegesen veszélyezteti.

A második esetkör, vagyis az állam rendjét súlyosan támadó cselekmények már sokkal színesebb képet mutatnak. Hiszen ide kell sorolni minden olyan támadó cselekményt, amely fenyegeti az állam rendes működését, mégpedig úgy, hogy tömegesen veszélyeztet emberéletet és vagyonbiztonságot. Mindezeket azonban úgy valósítja meg, hogy fő szabályként nem a regnáló politikai rezsímet, alkotmányos rendet támadja közvetlenül, hanem az általa konstituált közrendet és/vagy értékrendet.

Eme különleges jogrendi állapot harmadik esetköre az, amikor az alkotmányos rend megdöntésére, illetve a politikai hatalom megszerzésre irányul a megvalósítók cselekménye. Eme tényállásnál kézenfekvő a korábban már említett genfi jogot felhívva, a nem nemzetközi fegyveres összeütközés szabályaira alapítani azt az intenzitást, amely már szükségképpen igényli a szükségállapot szabályok alkalmazását.

A nem nemzetközi fegyveres összeütközés típusai: polgárháború; ellenállási mozgalom; tömegfelkelés; felkelés.⁸ Eme tényállásokból a szükségállapot fogalmi köre alá a polgárháború és a felkelés típusú eszkaláció sorolható, ugyanis mindkettő a fennálló rezsimmel szembe helyezkedő társadalmi csoportok politikai céloktól vezérelt erőszakos tevékenysége, amely során összeütközésbe kerülnek a fennálló alkotmányos rend katonai karakterű szerveivel⁹. Ezen összeütközések mindegyike az állam egészén vagy annak egy részén, de megbénítják az állami intézményrendszer rendes működését és nagyszámú emberéletet veszélyeztetnek, így ezek közvetlen – de bizonyított – veszélye is igényli a szükségállapot szabályok alkalmazását.

Fontos azonban ezzel kapcsolatban rögzíteni, hogy az igénybe vehető eszközparkot az eszkalációs szinthez kell igazítani. Ennek legkézenfekvőbb elhatárolási módja a minimális versus maximális erő tanának alkalmazása. „Ez lényegében azt jelenti, hogy a közrend megóvása, az erőszaktól való elrettentése és visszatartása, vagy ha kell, annak megfékezése céljából a szükséges legkisebb erőt kell alkalmazni. A minimális erő célja a közösség védelme; az erőszak továbbterjedésének és konfrontációnak az elkerülése... Ez az eszmény szembeállítható azzal, ami a hadsereg tevékenységét hatja át. A hadsereget szabály szerint úgy képezik ki, hogy maximális erőt alkalmazzon, amennyiben az valamely cél eléréséhez vagy az ellenség megsemmisítéséhez szükséges.”¹⁰ Ebből adódóan a katonai eszközpark alkalmazása csak akkor lehetséges, amikor a rendészeti típusú eszközpark által kínált eszközök már nem alkalmasak az alkotmányos rendet belülről érő támadás megfékezésére. Tehát mindaddig, amíg az eszkalációs olyan szinten van, hogy a belbiztonságot veszélyeztető cselekmények bár szükségállapot felhatalmazás mentén, de rendészeti eszközökkel feloldhatók, addig a klasszikus katonai – maximális – erőhatás alkalmazása nem alkalmazható. Fontos emellett azt is rögzíteni, hogy a katonai – maximális – erőhatás

⁸ Bartha Orsolya: A fegyveres összeütközések fogalma, fajtái és elhatárolása, in. Ádány Tamás Vince, Bartha Orsolya, Törő Csaba (szerk.): *A fegyveres összeütközések joga*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009, 31-32. o.

⁹ Katonai karakterű szervek fogalmáról lásd bővebben: Farkas Ádám: A katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás helye, szerepe, létjogosultsága az állam és társadalom rendszereiben, in. *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata*, 2012/elektronikus szám, 3-6. o.

¹⁰ Grant Wardlaw: Politikai terrorizmus. A hadsereg szerepe a terrorelhárítási műveletekben. in. Takács Péter (szerk.): *Államtan – Írások a XX. századi általános államtudomány köréből*, Szent István társulat, Budapest, 2003, 822. o.

alkalmazása sem jelent végletes, megsemmisítő erőt, mivel azt belülről fokozatossá és differenciálttá teszi mások mellett a katonai szükségesség és a humanitás elve is.¹¹

A minimális versus maximális erőhatás megközelítése nem jelenti azonban azt, hogy a katonai karakterű szervek között az ágazati szintű együttműködés ne valósulhatna meg az eszkaláció alacsonyabb, fokán, ugyanis a 21. század komplex biztonsági kihívásai elvárják, hogy a fegyveres védelemi rendszerhez tartozó valamennyi ágazat szereplője (honvédelmi ágazat, rendészeti ágazat, nemzetbiztonsági ágazat)¹² szükség szerint részt vegyen a válsághelyzet lehető legszakszerűbb, leggyorsabb és az eszkaláció lehető legalacsonyabb fokán történő megoldásában. Ez abból is adódik, hogy a mai kisebb létszámú, de professzionális haderő számos rendészeti jellegű missziót ismert meg és hajtott végre, így tehát képes akár békeidőben is közreműködni a belügyi erők feladatainak ellátásának támogatásában.

¹¹ Katonai szükségesség elvét lásd bővebben: Vincze Viola: A katonai szükségesség elve az új fegyverrendszerek tükrében. in. Jogi Tanulmányok 2016/1. szám, 467-478. o.; Vincze Viola: A katonai szükségesség elvének angolszász értelmezése az USA és Nagy-Britannia hadijogi kézikönyvei alapján. in. Védelmi alkotmányosság az új típusú biztonsági kihívások erőterében. Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2018, 83-100. o.; Kis Kelemen Bence: Az élő pajzs és a humanitárius nemzetközi jog, avagy átütheti-e a katonai szükségesség a humanitás elvének pajzsát? in. Béli Gábor, Kis Kelemen Bence, Mohay Ágoston, Szalayné Sándor Erzsébet: Emlékkötet Herczegh Géza születésének 90. évfordulójára, Pécs, Studia Europaea, 2018, 147-164. o.

¹² Az együttműködés szükségességéről és annak elméleti és gyakorlati lehetőségeiről lásd bővebben: Farkas Ádám: *A fegyveres védelem mint állami alrendszer és annak szabályozási sajátosságai*, Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2018.

2. TAGÁLLAMI ALKOTMÁNYOK KÜLÖNLEGES JOGRENDI TÉNYÁLLÁSAI

Tagállam megnevezése	Alkotmányban szabályozott/megjelenített különleges jogrend
Ausztria	Lényegében nem szabályozza, viszont rögzíti, hogy a hadsereg bevethető az állam katonai védelmén túl alkotmányos rendet vagy társadalmi rendet veszélyeztető támadások, illetve természeti csapások esetében.
Belgium	Lényegében nem szabályozza, a hadiállapottal kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz.
Bulgária	Rendkívüli állapot, szükségállapot.
Ciprus	Rendkívüli állapot, szükségállapot.
Csehország	Rendkívüli állapot, közvetlen veszélyhelyzet, szükségállapot.
Dánia	Lényegében nem szabályozza, kizárólag különösen sürgős helyzetről ír.
Egyesült Királyság	Történeti alkotmánya okán sajátutas, amely a martial law révén egyedi fejlődést mutat. ¹³
Észtország	Rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet.
Finnország	Lényegében nem szabályozza, hadiállapotot és az államot közvetlenül fenyegető veszélyt említi.
Franciaország	Rendkívüli elnöki intézkedési jogkör, ostromállapot, szükségállapot.
Görögország	Ostromállapot.
Hollandia	Rendkívüli állapot, szükségállapot.
Horvátország	Hadiállapot, szükségállapot, veszélyhelyzet.
Írország	Veszélyhelyzet, hadiállapot és fegyveres felkelés.
Lengyelország	Rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet.
Lettország	Rendkívüli állapot, szükségállapot.
Litvánia	Rendkívüli állapot, szükségállapot.
Luxemburg	Lényegében nem szabályozza, kizárólag a nemzetközi krízist említi.
Magyarország	Rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet, váratlan támadás, terrorveszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet.
Málta	Állami veszélyhelyzet (magába foglalja a rendkívüli állapotot és a szükségállapotot)
Németország	Feszült helyzet (Spannungsfall), védelmi helyzet (Verteidigungsfall).
Olaszország	Lényegében a hadiállapotot szabályozza.
Portugália	Rendkívüli állapot, ostromállapot, szükségállapot.
Románia	Rendkívüli állapot, ostromállapot, sürgősségi állapot.
Spanyolország	Ostromállapot, riadókészültség, szükségállapot.
Svédország	Hadiállapot és háború veszélye
Szlovákia	Rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet.
Szlovénia	Hadiállapot, rendkívüli állapot.

1. ábra Az Európai Unió tagállamainak alkotmányaiba foglalt különleges jogrendek. (táblázatot a szerző szerkesztette az egyes tagállami alkotmányok felhasználásával)

¹³ Martial law angolszász felfogását lásd bővebben: Farkas Ádám, Till Szabolcs (2016): A honvédelmi alkotmány és alkotmányosság alapkérdései Magyarországon, In. Farkas Ádám, Kádár Pál (szerk.): *Magyarország katonai védelmének közjogi alapjai*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 46-50. o.

Összességében jól látható az is, hogy az Uniós tagállamok alkotmányainak többsége valamilyen formában tartalmazza a különleges jogrend egyes szabályait. Kifejezetten kirajzolódnak a 20. század történelmi hagyományainak lenyomatai ezen tekintetben az egyes alkotmányokon. Így az, hogy a közép- és kelet-európai tagállamok, ahol több évtizeden keresztül totaliter rezsimek működtek szinte kivétel nélkül rögzítik eme jogintézmény szabályait alkotmányos szinten, amelynek fő oka a végrehajtó hatalom lehető legteljesebb keretek közé szorítása vészidőszakok esetében is, ezzel elkerülve a korábbi hatalomkoncentrációt eredményező államalakulatokat. Követik ezt a szabályozási felfogást azon mediterrán országokon (Spanyolország, Portugália vagy Görögország), ahol évtizedeken keresztül katonai diktatúrák működtek. Hasonló módon gondolkodnak a szabályozás szükségességéről azon államok, így Franciaország vagy Németország, amelyek számos háborús tapasztalattal „gazdagodtak” az elmúlt száz évben.

3. Különleges jogrendi tényállások elrendelésének szabályai

Tagállam megnevezése	Szükségállapotot elrendelő szerv (fő szabály)
Ausztria	Nem szabályozzák.
Belgium	Nem szabályozzák.
Bulgária	Törvényhozás.
Ciprus	Törvényhozás.
Csehország	Törvényhozás.
Dánia	Nem szabályozzák.
Egyesült Királyság	Király.
Észtország	Törvényhozás.
Finnország	Nem szabályozzák.
Franciaország	Szükségállapotot a kormány, míg különleges elnöki hatalmat a köztársasági elnök.
Görögország	Törvényhozás
Hollandia	Király
Horvátország	Törvényhozás.
Írország	Törvényhozás.
Lengyelország	Köztársasági elnök.
Lettország	Kormány.
Litvánia	Törvényhozás.
Luxemburg	Nem szabályozza.
Magyarország	Szükségállapot törvényhozás, veszélyhelyzet kormány, váratlan támadás kormány, terrorveszélyhelyzet OGY, megelőző védelmi helyzet OGY.
Málta	Köztársasági elnök.
Németország	Törvényhozás.
Olaszország	Nem szabályozza.
Portugália	Törvényhozás.
Románia	Törvényhozás.
Spanyolország	Kormány.
Svédország	Nem szabályozza.
Szlovákia	Köztársasági elnök.
Szlovénia	Törvényhozás.

2. ábra A tagállami alkotmányokban rögzített szükségállapotot elrendelő szerv. (táblázat a szerző szerkesztette az egyes tagállami alkotmányok felhasználásával)

A fenti táblázatból jól kitűnik, hogy az Európai Unióban elfogadott standard, hogy amennyiben szabályozzák a különleges jogrendet akkor ennek elrendeléséről a törvényhozás dönt. Kivételt jelentő államokban a legelfogadottabb lehetőség – amely nyilván még inkább az operativitás és a döntés primátusa irányába mozdítja a rendszer – a köztársasági elnök/király ezen hatáskörrel való felruházása. Emellett több államnál is megjelenik a kormányfő, mint a különleges jogrend bevezetésével felruházott alkotmányos tényező.

ÖSSZEGZÉS

A fentebb látható táblázatok jól érzékelik, hogy az államok – ahogy a jogász társadalom is – két fő táborra szakad a különleges jogrend alkotmányba való rögzítése tekintetében. Fogalmazhatnánk ezt úgy is, hogy szabályozza vagy ne szabályozza.

A tagállamok jelentős része, valamilyen módon, ha csak foszlányban is, de rendelkezik a különleges jogrendről, ennél azért kevesebb azon államok száma, amely tényleges szabályanyagot helyez különleges jogrend tekintetében az alaptörvényébe. Jól látható módon ezen államok esetében jelentős történelmi negatív tapasztalatok húzódnak a háttérben, hiszen mind a dél-európai, mind a közép-kelet európai államok esetében ez egyfajta reakcióként is tekinthető a korábbi totaliter rezsimek létrejöttére. Emellett a szabályozási tradíciók sem hanyagolhatók el, mint például Franciaország vagy Magyarország esetében.

A különleges jogrend bevezetéséről a szabályozás mellett lándzsát törő államok nagy arányban azonos módon gondolkodva, ennek hatáskörét a mindenkori törvényhozásra ruházzák, emellett jelentős szereplőként jelenik meg egyes államok tekintetében az államfő személye is, de Spanyolország és Lettország esetében a kormányfő rendelkezik ezzel a jogkörrel.

A tervezett tanulmány sorozat, ezen alkotmányok szabályainak részletes bemutatását tűzi ki célul.

© Kelemen Roland

Vélemények a katonai jog világából

Kiadó

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

Székhely

1055 Budapest, Markó u. 27. III. em. 13-18.

Felelős kiadó

Dr. Kádár Pál PhD elnök

Sorozat szerkesztő

Dr. Farkas Ádám PhD. főhadnagy

Honlap

<http://hadijog.hu/vkj>

Email

dradamfarkas@gmail.com

ISSN

2416-1365